

OPONENTSKÝ POSUDEK

diplomové práce **Adély Gabrišové**,
posluchačky PdF UHK v magisterském oboru *dějepis – anglický jazyk a literatura*,
Politický a společenský vývoj okresu Jaroměř v letech 1945–1948
HÚ FF UHK, 2019, 97 s. + přílohy

Diplomová práce Adély Gabrišové se řadí do tematické skupiny absolventských prací, jejichž vedoucím na HÚ FF UHK je prof. dr. Ondřej Felcman, a které vytváří pod jeho dohledem metodologicky ucelené regionální sondy do problematiky politického a společenského vývoje v ČSR v období třetí republiky. Podobné práce, jsou-li na dostatečné odborné úrovni, mohou vytvořit základ pro budoucí meziregionální komparace. Z tohoto důvodu shledávám samotnou volbu tématu diplomové práce jako velmi vhodnou.

Předložený text uvádí (kromě úvodu a závěru) čtenáře do děje prostřednictvím čtyř hlavních kapitol. Ty jsou řazeny chronologicky a reflektují základní periodizaci, kterou historici soudobých dějin v současnosti používají. Za hlavní mezníky vytyčila diplomantka ve své osnově říjen 1945, květen 1946 a únor 1948. Práci otevírá rozsáhlejší úvod, v němž lze ocenit především klasifikaci pramenné základny, jakož i pramenů povahy právní, či literatury dobové i současné. Autorka prokazuje povědomost o absolventských pracích, které se vedly na podobné téma v odlišných regionech východních Čech, což je jistě správné. Uvádí také základní metodologii, která slibuje především použití komparatistických metod, jejichž náznaky v práci nacházíme, avšak připustíme také, že jimi autorka poněkud šetří. Hlavní důraz je v metodě analytické. Otázka nedostupnosti pramenů na základě (evidentně ze strany instituce chybné) aplikace GDPR (s. 15) je podnětem k širší odborné diskusi.

Čtivým způsobem podává diplomantka komplexní analýzu založení revolučního poválečného orgánu státní právy, tj. okresního národního výboru, centra jaroměřského politického okresu. Zajímavé jsou především obavy a plány členů ONV, které na konci války panovaly, a které vycházely z dobré povědomosti členů ONV o svém regionu (včetně strachu z akcí vojáků polního maršála Schörnera; toho se mimochodem obávalo velké množství různých okresů v celých Čechách, i těch, v nichž jeho jednotky neoperovaly). Diplomantka dobrým způsobem vidí složitost „revoluční“ správy, sestávající z nových orgánů (vidí dobře vztah mezi ONV a MNV) i okresních úřadů časů minulých (pověřené expositury nevyjímaje) a různých typů komisí a jejich geneze. Kvalitu práce podtrhuje správné porozumění procesu vytváření MSK a jejich (mnohde velmi chaotická) transformace. Konstatujeme proto, že autorka dobře zvládá orientaci

v soudobém systému (politické) správy – což nebývá u absolventských prací vždy bez problémů. Vítaným prvkem je dobová reflexe převratné doby v tisku, oběžnících a časopisech, vydávaných těmito institucemi (soupis zejm. s. 22–23) - to lze jen ocenit, zejména v součinnosti s nezbytnou kritikou pramenů.

V kapitole druhé se diplomantka pokusila vypořádat s nelehkým „překlenovacím“ obdobím od října 1945 do květnových voleb roku šestačtyřicátého. Pro historické uchopení je nelehké právě proto, že šlo o období složité politické i společenské konsolidace a stále ještě překotného administrativního a institucionálního vývoje. Autorka nevybočuje ze spolehlivé cesty, okres Jaroměř analyzuje perspektivou činnosti ONV, což je pro poválečné dějiny typické. Orgán okresní státní správy přitom nenechává „viset ve vzduchoprázdnu“, vidí zřetelně nutnou součinnost mezi ONV a MNV, jakož i dalšími orgány. Za přínos této kapitoly považuji také zdařilou implementaci znalostí diplomantky o dobovém zákonodárství. Dle očekávání neponechal text čtenáře bez deskripce diskusí o administrativním sloučení Jaroměře a Josefova. Tuto otázku řešila i další města naší poválečné éry. Nedostatek pramenů k Národní frontě, v textu smutně konstatovaný, je bohužel realitou nejednoho poválečného okresu, s níž je nutné se smířit. Sociálně-hospodářské dějiny v kapitole nalezneme také – příjemně překvapí autorčino líčení rozvodnění řek po oblevě v únoru 1946 a jeho politického řešení i kompenzace (s. 36). Autorku poněkud potrápila problematika voleb v roce 1946. Zákonné rámce a vyhlásková nařízení jsou analyzována správně a komplexně. Diplomantka však trpí pramennou nouzí, neboť uvádí, že jediným pramenem k volbám je „*soukromá kronika města Josefov*“ (s. 38). Zde by se hodilo připomenout, v jakém právním vztahu k sobě města Jaroměř a Josefov byla, neboť josefovské pojetí voleb samozřejmě nemůže odrážet objektivně situaci jaroměřského okresu (zvláště, jedná-li se o pramen ojedinele zásadní – ano, autorka toto píše výše v textu, ale správně-politické rozdělení před volbami a po nich by potřebovalo jaksi připomenout, neboť se užitím tohoto primárního pramene mění doposud používaná optika nahlížení na uvedený region). Celkově jde o kapitolu čtivou a přínosnou, prostou téměř všech jazykových¹ i odborných prohřešků.

Třetí kapitola je rozsáhlá, hodnotí období po volbách do únorové krize roku osmačtyřicátého. Za podstatné (a mezi regiony ČSR ojedinelé) považuji především zdařilou deskripci stupňujícího se napětí mezi KSČ a její opozicí, a to především ve vztahu k vlastní politice KSČ v okrese. Zejména zvýšená aktivita komunistů v období po

¹ Snad až na výjimky – sloveso *sestávat* nepojíme se se – s. 35, atd.

neúrodě roku 1947 ukazuje, že na rozdíl od mnoha dalších okresů bylo Jaroměřsko domovinou aktivních a iniciativních komunistů, kteří velmi dobře sledovali celkový centrální vývoj. Současně místní komunisté nevyvolávali před koncem roku 1947 umělé rozepře a celý okres spolupracoval zdánlivě dobře na úrovni Národní fronty. Již před únorem se odehrály rozsáhlejší personální změny (s. 74), takže KSČ měla pro svou činnost v době krize – zdá se – ideální podhoubí a pevnou pozici. KSČ v okrese Jaroměř však byla na svou úlohu připravena více než dobře, jak nám dokazuje bleskové a dobře řízené založení a činnost OAV NF. Dvacátý pátý únor roku 1948 byl již ve znamení personálních čistek, což opravdu není případ všech okresů, kde se politické rozepře a personální čistky mnohdy objevily až po tomto datu.

Zajímavou se jeví čtenáři kapitola poslední, která nebývá v obdobných pracích vždy patrná – tedy období konsolidace raného komunistického režimu (únor–červen 1948). Musíme ji však považovat za klíčovou, neboť uvádí zakladatelské období vlády KSČ v zemi v život a nový režim, 25. února *de facto* teprve zahájený, konkrétně popisuje. Je proto dobře, že autorka neudělala pomyslnou tečku za svým tématem právě v únoru, nýbrž správně uvádí konsekvence a další vývoj do souvislostí s předchozím textem. Kromě změn personálních v úřadech správy diplomantka připomíná i situaci nekomunistických politických stran (s. 78 an.), znovunastolení otázky spojení Jaroměře a Josefova (s. 79. an), či administrativu, která předcházela prvním nesvobodným volbám po druhé světové válce.

Celkově hodnotím celou předloženou diplomovou práci jako nadprůměrnou. Jde o text, který svým historicko-analytickým, gramatickým, literárním i odborným zpracováním ukazuje, jakým způsobem lze na vyšší úrovni zpracovat dějiny konkrétního regionu v krátkém, složitém a dramatickém období, oddělujícím od sebe dvě československé nesvobody.

Celkově konstatuji, že **diplomantka splnila požadavky**, kladené na diplomové práce. **Doporučuji** proto, aby **přistoupila** k její obhajobě. V případě, že bude pohotově reagovat na níže položené diskusní otázky, **navrhuji předloženou práci hodnotit známkou** .

V Děčíně dne 19. srpna 2019

PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

tajemník HÚ FF UHK

Otázky k obhajobě DP:

1. V textu DP je dobře uchopen systém zakládání MSK po válce. Neobjevily se debaty o tom, zda nezaložit správní komisi i na úrovni okresu (OSK), když se zdá, že v jeho velké části převládaly – aspoň jistou dobu – právě místní správní komise? Bránilo tomu nějaké zákonné ustanovení?
2. V jakých pramenech centrální nebo vyšší regionální povahy by diplomantka hledala informace, které lokální prameny nenabízí (např. k volbám na Jaroměřsku v r. 1946)?